

**TRANSFORMASI
PENGHIDUPAN LUAR BANDAR**

YB DATO' SRI ISMAIL SABRI YAAKOB
Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah

Ketika NTP dimulakan, kita telah mengenal pasti bahawa banyak yang perlu dilakukan untuk penduduk luar bandar yang mewakili 35% daripada keseluruhan rakyat Malaysia. Pada masa itu, kebanyakan perkampungan di Sabah dan Sarawak masih belum dihubungkan dengan jalan raya, manakala 25% isi rumah masih tidak mendapat akses bekalan elektrik. Tambahan pula, lebih 40% isi rumah di Sabah dan Sarawak serta 12% penduduk luar bandar di Semenanjung Malaysia hanya mempunyai akses yang terhad kepada air bersih atau air terawat.

NKRA Pembangunan Luar Bandar berusaha memperbaiki keadaan ini sebagai pemangkin untuk mentransformasi kehidupan dan ekonomi penduduk di kawasan luar bandar. Matlamat NKRA ini adalah untuk memastikan komuniti luar bandar dibekalkan dengan infrastruktur dan kehidupan yang mampan serta diberi peluang menyertai aktiviti ekonomi dengan visi mengurangkan jurang perbezaan di antara penduduk bandar dan luar bandar serta mencapai perkembangan ekonomi yang inklusif dan seimbang.

Sejak tahun 2010, matlamat program ini telah dicapai melalui pembinaan dan penambahbaikan jalan di kawasan luar bandar, penyambungan bekalan air bersih dan terawat, dan bekalan elektrik 24 jam serta pembinaan dan pemuliharaan rumah untuk golongan miskin. Tambahan lagi, Kementerian Pembangunan Luar Bandar dan Wilayah (KKLW) telah memperkenalkan program-program ekonomi untuk meningkatkan pendapatan penduduk luar bandar bagi memastikan mereka menikmati faedah pemodenan. Sehingga hujung tahun 2017, usaha ini telah memanfaatkan seramai 6.8 juta penduduk.

Adalah penting untuk diberi perhatian bahawa walaupun NKRA Pembangunan Luar Bandar telah mencapai sasaran hala tuju NTP yang dilancarkan pada tahun 2010, KKLW akan tetap meneruskan inisiatif pembangunan

luar bandar selari dengan agenda nasional. Walaupun perolehan tanah menjadi cabaran utama bagi projek pembangunan luar bandar, melalui kerjasama akrab antara pihak-pihak berkepentingan, projek-projek ini dapat dilaksanakan dengan cekap dan berkesan.

Melangkah ke hadapan, KKLW akan meningkatkan usaha dalam melaksanakan dasar Kerajaan sejajar dengan Transformasi Nasional 2050 (TN50). Kementerian dan agensi-agensinya akan terus berkhidmat sebagai ejen transformasi untuk komuniti luar bandar dalam merealisasikan matlamat TN50 bagi menjamin kemakmuran negara.

INFRASTRUKTUR UNTUK SEMUA

Penyediaan infrastruktur luar bandar memberi fokus kepada pengurusan polariti pelaburan Kerajaan di kawasan bandar dan luar bandar bagi memastikan transformasi Malaysia dilaksanakan di seluruh pelusuk negara. Sejak tahun 2010, NTP telah mempercepatkan pembangunan di kawasan luar bandar melalui pelbagai program pembinaan jalan dan juga penyediaan kemudahan elektrik serta bekalan air.

“ Dari tahun 2010 hingga 2017, 6,868 km jalan telah dibina dan dinaik taraf melalui JALB dan JPD yang telah memanfaatkan 3.7 juta penduduk kampung. ”

Selaras dengan ini, KKLW menyelia dua program pembinaan jalan: Program Jalan Luar Bandar (JALB) dan Jalan Perhubungan Desa (JPD). JALB bertujuan untuk menaik taraf dan meningkatkan liputan sistem jalan raya luar bandar dengan memberi tumpuan kepada kawasan-kawasan terpencil bagi menggalakkan pertumbuhan industri di kawasan tersebut. Inisiatif ini memudahkan perjalanan kenderaan berat dan komersial, meluaskan jangkauan kenderaan serta memacu perkembangan ekonomi di kawasan sekitarnya. Inisiatif ini turut melengkapkan aspirasi KKLW untuk memperluas liputan infrastruktur asas di kampung-kampung seluruh Malaysia.

Projek yang telah siap di bawah Program Jalan Luar Bandar.

JPD pula melibatkan jalan-jalan yang menghubungkan sesebuah kampung ke kampung yang lain atau ke lebuh raya utama untuk menambah baik akses antara lokasi di pedalaman, memberi penduduk luar bandar lebih pilihan dalam perjalanan dan meningkatkan kualiti kehidupan mereka. Jalan-jalan yang dibina juga memperbaiki kesalinghubungan penduduk luar bandar ke pusat kesihatan, klinik, sekolah, pusat ibadat dan pusat komuniti serta kemudahan awam yang lain. Projek JPD memberi fokus kepada pembinaan jalan-jalan baharu dan juga menaik taraf jalan tanah atau laterit kepada jalan premix/betar, separuh turap atau jalan konkrit.

Dari tahun 2010 hingga 2017, 6,868 km jalan telah dibina dan dinaik taraf melalui JALB dan JPD yang telah memanfaatkan 3.7 juta penduduk kampung. Ini merupakan jarak yang hampir sama di antara Putrajaya dan Mumbai, India melalui jalan darat.

Perkhidmatan lain yang amat penting di bawah inisiatif pembangunan luar bandar adalah penyediaan bekalan air yang dilaksanakan melalui Program Air Luar Bandar (BALB). Program ini menyediakan bekalan air bersih dan terawat, kepada penduduk luar bandar termasuk komuniti Orang Asli. Bekalan air ini disalurkan melalui sistem retikulasi atau sistem sumber air alternatif dan loji rawatan air yang baharu, sementara loji rawatan air yang sedia ada turut di naik taraf.

BALB bertindak sebagai pendorong kepada pembangunan ekonomi luar bandar, terutamanya dalam sektor pertanian, pelancongan dan industri. Dalam memastikan air bersih dan terawat sampai ke komuniti luar bandar secara komprehensif dan tepat pada waktunya, pihak Kementerian telah menyediakan 354,400 isi rumah dengan bekalan air. Sejak tahun 2010 hingga 2017, 1.8 juta individu telah mendapat manfaat melalui inisiatif ini dan keseluruhan liputan bekalan air di Malaysia telah melebihi 90%.

Sementara itu, program tenaga elektrik luar bandar di bawah Program Bekalan Elektrik Luar Bandar (BELB) memainkan peranan penting dalam penyediaan bekalan elektrik 24 jam kepada penduduk luar bandar. Hal ini dapat dicapai dengan menghubungkan kampung ke talian grid dan sistem alternatif seperti sistem hibrid solar dan hibrid mikro. Pemasangan lampu jalan kampung turut dilaksanakan untuk memastikan bekalan elektrik yang stabil terutamanya di kawasan-kawasan terpencil. Projek ini merangkumi pembinaan stesen transmisi, pengagihan serta pendawaian sehingga ke kotak meter di rumah. Sejak tahun 2010, inisiatif ini telah menyambungkan 161,931 isi rumah dengan bekalan elektrik dan memanfaatkan 809,655 penduduk luar bandar yang tinggal di 85% kampung-kampung di seluruh Malaysia. Dengan siapnya projek ini, keseluruhan liputan bekalan elektrik ke seluruh Malaysia kini hampir mencecah 100%.

Stesen hibrid suria di bawah Program Bekalan Elektrik Luar Bandar.

Walaupun inisiatif ini telah menghasilkan impak yang besar, pihak Kementerian menghadapi cabaran yang berlaku saban tahun dalam perolehan tanah. Memandangkan sebahagian daripada tanah untuk projek pembangunan infrastruktur adalah milik persendirian, pihak Kementerian telah mengambil inisiatif turun padang untuk berunding sendiri dengan tuan tanah.

Sebuah tangki air di bawah Program Bekalan Air Luar Bandar.

MENYEDIAKAN DAN MENAIK TARAF PERUMAHAN PENDUDUK LUAR BANDAR

Sejajar dengan transformasi Malaysia ke arah negara maju, Program Perumahan Rakyat Termiskin (PPRT) telah dilaksanakan bagi membasmi kemiskinan di kawasan luar bandar serta mencapai pertumbuhan yang inklusif dan seimbang di peringkat nasional. Projek ini merangkumi pembinaan rumah baharu dan pemulihan rumah sedia ada untuk memberikan penduduk kampung, kediaman yang lebih selamat dan selesa.

Projek ini menasarkankan golongan miskin tegar yang berdaftar dalam pangkalan data e-Kasih dengan keutamaan diberikan kepada warga emas dan Orang Kurang Upaya (OKU) serta ibu tunggal yang mempunyai ramai tanggungan. Pada tahun 2017, saiz rumah yang dibina diperluas dari 600 kaki persegi kepada 660 kaki persegi, manakala reka bentuk rumah turut ditambah baik. Dari tahun 2010 hingga 2017, 103,033 buah rumah telah dibina atau dibaik pulih, menyediakan rumah yang selesa kepada 515,170 penduduk kampung.

Bagi memastikan peruntukan perumahan diberikan kepada yang benar-benar memerlukan, pihak Kementerian akan mengadakan lawatan bagi menilai kelayakan bakal penerima yang dicadangkan daripada senarai e-Kasih.

Usahawan Dari Perlis Maju Ke Hadapan Selepas Menyertai Cabaran Perniagaan

Ketika memohon untuk menyertai program Cabaran Perniagaan Luar Bandar (Rural Business Challenge, RBC) pada tahun 2015, Mohd Syafiq bin Drahman tidak terbayang betapa besarnya impak program itu ke atas perniagaannya.

Syafiq menguruskan Ameqin Sepakat Sdn Bhd, sebuah perniagaan mengecat dan pembekal automotif di Arau, Perlis. Beliau memohon untuk menyertai program RBC selepas mendapat tahu tentang program pembangunan usahawan luar bandar ini daripada seorang rakan.

Pada tahun 2017, 87% daripada pemenang RBC dari tahun 2015 telah meningkatkan pendapatan mereka melebihi 30%. Usahawan yang berusia 30 tahun ini berkata pertandingan yang dianjurkan oleh Kementerian Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah (KKLW) di bawah NKRA Meningkatkan Pembangunan Luar Bandar ini amat mencabar.

“Kadang kala saya berasa tertekan,” kongsi beliau. Walau bagaimanapun, perasaan ini dapat diketepikan dengan sokongan dan galakan daripada rakan-rakan. Ketabahan beliau membuahkan hasil apabila dipilih sebagai pemenang RBC.

Sebagai sebahagian daripada hadiah kemenangannya, pihak Kementerian telah membiayai pembelian mesin baharu serta pengubahsuaian untuk membesarkan bengkel beliau. “Geran RBC membantu mengembangkan perniagaan saya,” kata Syafiq. “Saya dapat membina sebuah bangunan baharu untuk menampung perkembangan perniagaan serta membuat sambungan kepada bangunan yang sedia ada.”

Namun, sokongan daripada pihak KKLW bukan sahaja dari segi bantuan kewangan tetapi juga dalam bentuk khidmat nasihat dan peluang networking. “Saya menerima khidmat nasihat tentang cara-cara untuk memperkembangkan perniagaan,” kata Syafiq. “Saya juga berpeluang bertemu dengan usahawan-usahawan daripada pelbagai jenis perniagaan yang lain. Melalui pertemuan ini, kami dapat berkongsi pengalaman dan bertukar-tukar pendapat.”

Syafiq mengakui bahawa perniagaannya bertambah baik selepas menyertai RBC. Profil beliau juga bertambah hebat, membolehkan beliau untuk menarik pelanggan baharu selain memudahkan permohonan pinjaman. Kedudukan kewangan perniagaannya juga semakin kukuh

dengan peningkatan dari RM300,000 sebelum beliau menyertai RBC kepada RM600,000 pada tahun 2017.

“Program ini telah mengubah kehidupan serta perniagaan saya,” kata Syafiq. “Sebelum ini syarikat saya tidaklah berapa dikenali. Kini, saya mendapat lebih banyak peluang perniagaan kerana saya lebih dikenali. Pinjaman perniagaan juga lebih mudah dipohon.”

Pemenang RBC ini juga mempunyai nasihat bernas untuk usahawan-usahawan muda di luar bandar yang bercita-cita untuk memenangi RBC pada masa hadapan. “Nasihat saya kepada mereka yang ingin menyertai RBC adalah untuk kuatkan semangat dan keazaman,” tegas beliau. “Sentiasa yakin apabila berhadapan dengan panel juri. Pastikan pelan perniagaan anda kukuh dan jangan berputus asa. Kejayaan tidak datang dengan mudah tanpa usaha, doa dan tawakal kepada Allah swt.”

Usahawan yang menetap di Perlis ini berkata beliau kini bermatlamat untuk menjadi pilihan pertama pelanggan dalam negeri tersebut dalam jangka masa terdekat serta ingin meluaskan perniagaannya ke negeri-negeri lain pada masa akan datang.

Pemenang RBC, Mohd Syafiq bin Drahman.

MEMPERKASA KOMUNITI MELALUI KEUSAHAWANAN

Sejajar dengan matlamat NTP, pembangunan ekonomi luar bandar memainkan peranan penting dalam mentransformasi keseluruhan ekonomi Malaysia. Bagi tujuan ini, inisiatif Desa Lestari dan Rural Business Challenge (RBC) berperanan sebagai teras utama KKLW dalam usaha meningkatkan ekonomi luar bandar.

Program Desa Lestari dilaksanakan dengan tujuan untuk mentransformasikan desa menjadi sebuah kawasan yang maju dengan penduduk yang berpendapatan tinggi. Usaha ini dilaksanakan melalui penubuhan koperasi yang bertindak sebagai medium untuk membangunkan serta membolehkan komuniti merancang dan mengendalikan projek-projek pembangunan. Program ini turut membuka peluang pekerjaan kepada penduduk desa termasuk ibu tunggal dan warga tua. Sejak pelaksanaannya pada tahun 2013, 88 desa telah berjaya merangsang aktiviti ekonomi dan meningkatkan pendapatan penduduk, mencatatkan 95,832 penerima manfaat.

Antara projek Desa Lestari yang telah dilaksanakan sejak tahun 2013 ialah penternakan lebah dan projek perkhidmatan ladang di Kampung Paloh 1, Gua Musang, Kelantan. Pada tahun 2017, 15 buah kampung lagi telah menyertai projek Desa Lestari.

Belia berumur 18 hingga 40 tahun dipelawa untuk bersaing dalam RBC dengan mengemukakan cadangan pelan perniagaan yang mampan serta mampu meraih keuntungan demi pembangunan perniagaan di kawasan luar bandar. Program ini juga bertujuan untuk menggalakkan belia luar bandar memilih keusahawanan sebagai kerjaya pilihan, membuka peluang pekerjaan dan memangkin pertumbuhan ekonomi luar bandar untuk meningkatkan daya tarikan kawasan kampung sebagai tempat untuk didiami.

“88 desa telah berjaya merangsang aktiviti ekonomi dan meningkatkan pendapatan penduduk, mencatatkan 95,832 penerima manfaat.”

Pada tahun 2017, 87% pemenang-pemenang RBC dari tahun 2015 telah merekodkan peningkatan pendapatan melebihi 30%. Pada tahun 2017, pihak Kementerian telah mempromosikan pembangunan keusahawanan melalui program Reality Rural Business Challenge, satu rancangan TV realiti yang menonjolkan pencapaian pemenang-pemenang RBC bagi menarik belia luar bandar menceburi program keusahawanan ini. Kerajaan mengambil pendekatan yang dinamik dan moden dengan penggunaan platform yang interaktif dan menarik seperti rancangan televisyen serta pameran bagi menarik minat golongan belia terhadap bidang keusahawanan. Walau bagaimanapun, pemilihan projek yang mampu menjana pulangan besar serta mendapatkan peserta yang berkebolehan mengendalikan perniagaan dengan baik merupakan antara cabaran yang dihadapi.

Program Desa Lestari dilaksanakan dengan tujuan untuk mentransformasikan desa menjadi sebuah kawasan yang maju dengan penduduk yang berpendapatan tinggi.

Membina Asas untuk Kemajuan Komuniti Luar Bandar

Ahmad Firdaus Baharuddin, Setiausaha Bahagian di Bahagian Prasarana di bawah Kementerian Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah seorang yang sangat komited terhadap tugasnya.

“Jadual saya amat padat dan melibatkan banyak mesyuarat dan lawatan ke kawasan luar bandar di seluruh Malaysia,” beliau berkongsi. “Walaupun perjalanan untuk ke kebanyakan kawasan ini agak rumit dan memakan masa, tiada yang lebih baik daripada lawatan secara peribadi ke tempat-tempat ini. Lawatan-lawatan ini membantu kami untuk memahami senario sebenar yang berlaku di kawasan pedalaman, membolehkan kami menjalankan tugas dengan lebih berkesan.”

Skop tugas beliau secara langsung merangkumi enam jenis program yang berkaitan dengan pembangunan kawasan luar bandar: Program Jalan Kampung, Program Jalan Luar Bandar, Program Bekalan Air Luar Bandar, Program Bekalan Elektrik Luar Bandar, Program Lampu Jalan Kampung dan Program Kemudahan Sosial. Program-program ini bertujuan untuk merapatkan jurang kemajuan antara kawasan bandar dengan luar bandar dengan mewujudkan asas yang kukuh

untuk kemajuan komuniti luar bandar, lantas memberi peluang kepada semua rakyat Malaysia untuk berjaya tanpa mengira lokasi.

Hubung kait secara langsung dan positif antara peningkatan infrastruktur dan kualiti hidup yang lebih baik dapat dilihat dengan jelas di kawasan luar bandar. Sebagai contoh, pembinaan jalan kampung dan pemasangan lampu di kawasan luar bandar membawa kepada peningkatan aktiviti ekonomi, pendidikan dan sosial, pengurangan kadar jenayah, pengurangan kadar kemalangan serta peningkatan akses kepada penjagaan kesihatan dan peluang pendidikan, antara lain. Penyambungan elektrik 24 jam yang stabil di kawasan luar bandar juga membuka peluang kepada begitu banyak aktiviti yang sebelumnya tidak mungkin dapat dilakukan.

Walau bagaimanapun, tidak semua projek berjalan lancar. “Kerap kali kami perlu bekerja dengan pelbagai pihak untuk menyiapkan projek. Sesetengah projek mungkin terlewat atau terhenti disebabkan oleh isu tanah dan kerenah birokrasi,” Ahmad Firdaus berkongsi, “Saya juga perlu mengurus pembiayaan yang disediakan untuk mengoptimalkan perbelanjaan.”

Proses pembinaan jalan luar bandar.

Beliau berkongsi bahawa ini perlu dilakukan kerana kos memainkan peranan penting dan jangkaan kedua-dua penerima manfaat serta pihak yang berkepentingan perlu diuruskan.

Ahmad Firdaus yakin bahawa dalam konteks pertumbuhan inklusif untuk negara, peningkatan infrastruktur di kawasan luar bandar adalah penting tetapi usaha ini perlu menjadi sebahagian daripada strategi berbilang serampang yang lebih luas. “Projek *one-off* di kampung-kampung memang tidak memadai. Penduduk kampung kita mungkin mendapat akses kepada bekalan elektrik dan air tetapi mereka masih tidak dapat menyertai ekonomi digital disebabkan kekangan kewangan, infrastruktur logistik serta internet. Misalnya, mereka memerlukan akses kepada bank dan pejabat pos yang mungkin terletak jauh dari kampung mereka. Jika kita mahu memastikan pertumbuhan yang inklusif, pembangunan-pembangunan ini mesti wujud seiring.”

Meskipun berhadapan dengan cabaran, Ahmad Firdaus berbangga dengan usaha pasukannya. Hasil usaha mereka jelas; empat daripada enam program di bawah Bahagian Prasarana menjangkaui sasaran. Program Bekalan Air Luar Bandar (dengan peruntukan RM632.40 juta) mencapai kejayaan paling baik dengan membekalkan air bersih kepada 5,326 isi rumah di luar bandar. Program ini mencapai kadar lengkap 177.53%, melebihi sasaran asalnya untuk membekalkan air bersih kepada 3,000 isi rumah.

Satu lagi projek dengan pencapaian yang memberangsangkan adalah Program Kemudahan Sosial (dengan peruntukan RM60 juta), yang melengkapkan 1,222 projek, atau 152.75% kadar lengkap berbanding sasaran asal 800 projek. Antara projek di bawah Program Kemudahan Sosial termasuklah pembinaan jeti baharu, naik taraf surau dan dewan, pemasangan longkang serta naik taraf infrastruktur lain yang dirancang dan seperti yang diminta.

Program Jalan Luar Bandar (dengan peruntukan RM887.82 juta) dan Program Jalan Kampung (dengan peruntukan RM284 juta) mencapai kadar lengkap 111.74% dan 102.91%, masing-masing meliputi 245.82 km dan 582.45 km jalan baharu. Antara program lain yang dilaksanakan termasuklah Program Bekalan Elektrik Luar Bandar (dengan peruntukan RM447 juta) yang

hampir siap. Projek ini kini 98.05% lengkap dan telah memanfaatkan 8,110 isi rumah di kawasan luar bandar.

Apabila ditanya mengenai pembangunan jangka panjang kawasan luar bandar, Ahmad Firdaus menegaskan bahawa beliau komited untuk meningkatkan taraf hidup penduduk di luar bandar. “Pada asasnya, kita mahu taraf hidup di kawasan luar bandar sama baik dengan taraf hidup di kawasan bandar agar rakyat tidak perlu berpindah untuk menikmati kemudahan yang baik,” kata beliau, “Kami akan terus bekerja dengan rakan-rakan kongsi serta agensi-agensinya berkenaan untuk merealisasikan matlamat ini.”

Ahmad Firdaus turun padang untuk memastikan kelancaran projek pembangunan luar bandar.

Menerangi Kehidupan Komuniti Bario

Penduduk kawasan bandar mungkin mengambil ringan dan tidak begitu menghargai kemudahan bekalan elektrik. Namun, bagi penduduk di kawasan pedalaman, terutamanya di Sabah dan Sarawak, bekalan elektrik merupakan suatu kemewahan. Di kawasan-kawasan tersebut, bekalan elektrik hanya dapat dinikmati oleh penduduk yang cukup kaya untuk membeli penjana elektrik untuk rumah mereka atau penduduk yang bernasib baik tinggal di kawasan yang disambungkan kepada grid elektrik.

Bagi penduduk yang tidak berada dalam mana-mana kategori ini, Skim Pembekalan Elektrik Luar Bandar berperanan menyediakan kemudahan bekalan elektrik kepada mereka.

Dayang Nalin, 54 tahun, dari Kampung Arur Dalam di daerah Bario, Sarawak seorang petani sepenuh masa sejak tahun 2007. Keluarganya menyara kehidupan dengan menanam padi, nanas dan kopi. “Kampung Arur Dalam adalah kampung pertama di Bario yang menikmati bekalan elektrik hibrid suria,” kata ibu kepada dua orang anak ini. “Pada mulanya, bekalan elektrik tidaklah begitu baik tetapi sejak Disember 2017, kami mula menikmati bekalan elektrik 24 jam (terima kasih kepada Skim Pembekalan Elektrik Luar Bandar).”

Kini, keluarga Dayang, serta beratus-ratus isi rumah di Bario, mendapat bekalan elektrik dari Stesen Janakuasa Hibrid Suria Berpusat Bario. Sistem ini dipacu oleh tenaga hibrid solar dan merupakan projek solar terbesar di bawah inisiatif pembekalan elektrik alternatif luar bandar di Sarawak yang diusahakan oleh Kerajaan. Dua sumber tenaga yang digunakan ialah fotovoltan suria (70%) dan penjana diesel (30%).

Pembinaan stesen tersebut bermula pada tahun 2010 dan dilancarkan pada Oktober 2016. Kini, Stesen Janakuasa Hibrid Suria Berpusat tersebut menyediakan bekalan elektrik pada harga mampu dimiliki serta boleh diperbaharui kepada penduduk Bario. Bario terletak pada kedudukan 3,200 kaki dari aras laut dan dikelilingi kawasan bergunung-ganang yang membuatkan sambungan elektrik kepada grid elektrik tradisional negeri mustahil.

“Hampir semua kerja dapur dan tugas harian sukar untuk dilakukan sebelum kami mendapat bekalan elektrik,” Dayang berkongsi. “Selepas makan malam, biasanya tiada aktiviti yang dijalankan. Dulu kami perlu menyalakan kayu api untuk memasak dan menggunakan ‘damar’ atau lampu kerosin untuk mendapatkan cahaya (pada waktu malam).”

Akses kepada bekalan elektrik yang stabil telah banyak memudahkan tugas harian penduduk seperti Dayang dan secara keseluruhannya telah memberikan impak yang positif kepada para penduduk kampung. Taraf hidup yang bertambah baik ini turut meningkatkan aktiviti ekonomi. “Sejak bekalan elektrik boleh diperolehi dengan mudah, aktiviti seperti membakar dan membuat jem nenas (menggunakan perkakas elektrik) dapat dilakukan,” kata beliau.

Dayang teruja untuk melihat pembangunan selanjutnya di kampung beliau, termasuklah perkembangan aktiviti pelancongan dan pertanian. “(Saya akan berasa gembira jika) rumah panjang berusia 55 tahun itu dipasang atap dan genting baharu. Selain itu, sungai jernih Arur Dalam juga boleh dijadikan tarikan pelancong, membawa aktiviti ekonomi terus ke kampung kami,” beliau mencadangkan. “Di samping itu, saya berharap tanah terbiar di kampung ini boleh diusahakan dengan penanaman pokok durian dan kopi Arabica, antara lain (untuk pendapatan tambahan)”.

Ladang suria program bekalan elektrik luar bandar di Bario.

TINJAUAN MASA HADAPAN ▶▶

Dalam meneruskan kesinambungan program pembangunan infrastruktur luar bandar bagi memastikan keterangkuman sosioekonomi, KKLW akan memberi tumpuan yang lebih kepada kawasan pedalaman di Sabah dan Sarawak di mana kadar pembangunannya tidak semaju jika dibandingkan dengan Semenanjung Malaysia. Antara faktor yang menyebabkan hal ini adalah keadaan geografinya yang terpencil, lantas menyukarkan pelan pembangunan selain melibatkan kos yang lebih tinggi. Secara keseluruhannya, pihak Kementerian akan meningkatkan strategi dan usaha bagi merealisasikan pelan pembangunan luar bandar Kerajaan.
